

בחזרה לאוצרות של רוקפלר

התערוכה "Re:Visiting Rockefeller" במוזיאון רוקפלר בירושלים, קפסולת זמן שקפאה, נועדה ליצור שיח נוסטלגי עם הזמנים הקדומים של מוצגי הארכיאולוגיה. אך רק מעט מן העבודות עומדות באתגר הזה

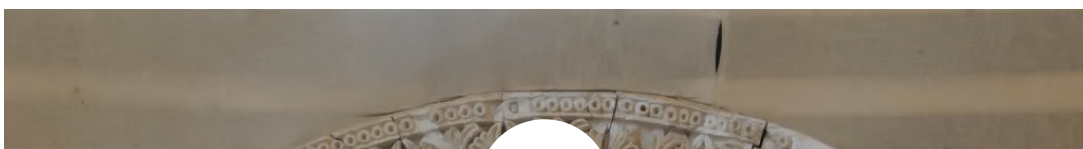
גליה יהב

פורסם ב-06.11.12

בשנה שעברה יזמו מנהלות "מנופים", רינת אדלשטיין ולי היא שולוב, תערוכה עכשווית במוזיאון מגדל דוד – "סובנירים" – באוצריות מיכאל קסוס גדליוביץ, שעסקה ב"היסטוריה חלופית" וניסתה לערער את אמון הצופה באמיתותם ואמינותם של המוצגים. השנה הן פנו באופן דומה לפאוזי איברהים, אוצר מוזיאון רוקפלר לארכיאולוגיה. התוצאה היא תערוכת "Re:Visiting Rockefeller", באוצרות סלי הפטל-נוה וינאי סגל. "תעתוע מושג האמת מתרחב בתערוכה הנוכחית אל עבר מושג הזמן", מסבירות אדלשטיין ושולוב; "בוויטריות הישנות של מוזיאון רוקפלר טמונים אוצרות עתיקים". האוצרות נמצאו, נאספו ונשמרו על ידי הבריטים בשנות ה-30, שגם השיגו תרומה מרוקפלר הבן לרכישת מגרש בן 40 דונם מהשיח' מוחמד אל-חלילי. המוזיאון היפהפה, המונומנטלי ובעל ההידור המאופק נבנה בעבורם על ידי אוסטין סנט בארב הריסון.

"מוזיאון רוקפלר הוא פיל לבן בלב מזרח העיר", כותבות אדלשטיין ושולוב, "פנינה חבויה בלב הקרע והסכסוך, קפסולת זמן שקפאה במקומה". החזרה לאתר הזה, אם כן, היא שיבה נוסטלגית גם למנדט הבריטי, במסגרתו אפשר "לדמיין מצב אוטופי שבו שני העמים מצליחים לחיות יחדיו תחת מבנה אחד משותף" כלשונו, וגם לזמנים הקדומים של המוצגים עצמם. "לקחנו על עצמנו והצבנו לאמנים שבחרנו לעבוד אתם בתערוכה אתגר", כותבים האוצרים – "לראות האם האמנות העכשווית מסוגלת לומר דבר מה ביחס לאוצרות העבר, ביחס לנושא הארכיאולוגיה בירושלים וביחס למבנה המוזיאון וההיסטוריה שלו". מצער לומר שמעט מן העבודות עומדות באתגר הזה ומלאכת האוצריות בכללותה כשלה במטרות שהציבה לעצמה בשל שני עניינים עיקריים – בחירת אמנים תמוהה והצבות פשטניות בחלל.

אלונה רודה, "אם אני נסיך ואתה נסיך, מי ינהג בחמורים?" 2012

לגבי העניין הראשון, לקו האוצרים באופנתיות שהפכה זה מכבר לתו תקן שקשה למצוא חריגה ממנו – בחירת אמנים צעירים בלבד, בתיבול אמן ותיק אחד על תקן קוריוז או מס שפתיים. הפעם זו ביאנקה אשל גרשוני, שהבחירה בה מבריקה ורלוונטית להקשר. עבודותיה – "הבית הזה מלא אהבה", 86; 1985; ו"קברי הקטן", 1981 – המוצגות בוויטרינות היציע הצפוני, אשר כולל חפצי פולחן פלשתיים, אכן עוסקות בפולחנים פרטיים, ביצירת אלילים ביתיים מגוננים ומפיגי חרדות, קמעות או צלמיות הקשורים לאמונות טפלות, או כישוף. הממד קטן-הראש, צר האופקים ומוגבל הדמיון שבבחירה האופנתית מציק גם משום המצאי של אמנים ישראלים שעסקו בחפירות, באדמה, בעידן הברזל, בכדים ובמבני קבורה (וזה רק רשימה קצרה של הנושאים ותחומי העיסוק המובהקים העולים בהסתובבות במוזיאון). התוצאה בהתאם. מעטים האמנים הצעירים המסגירים הבנה של מושגי "התרבות החומרית" או ה"עידן" בזיקה לארכיאולוגיה. בוודאי שאינם מתחרים מתודולוגית או מחקרית אתם.

רוב העבודות גימיקיות, אנקדוטליות, מתחברות למקום במובנים המידיים ביותר, החיצוניים, המובנים מאליהם, האילוסטריטיביים. חלק מהעבודות עוסקות (שוב) באופני תצוגה כשלעצמם, כאילו יפת מנגנוני ואידיאולוגיית ההצגה

ירושלים תיירותיים וסכריניים ומניח אותם בערימה על הרצפה. גיא גולדשטיין מציג חמש קוביות עץ גדולות, תוך העצמה תלת-ממדית של אמצעי הסימון והמיון המוזיאליים ("נ-ג-ה-פ", 2012). לאה אביטל ("דיילי ניוז", 2011) מציבה בוויטרינה חפצי יומיום פשוטים – צינור אמבטיה, אפרכסת או ראש של מקלחת, נעלי אשה זו על זו. הרדי-מיידס מנוטרלים מתפקידם המקורי והופכים למן חפצי קודש גם משום שהם מזכירים יצירות אמנות (למשל, את הנעליים הכפותות של מרת אופנהיים).

כמה מהאמנים עוסקים באופן כללי מאוד באיזו תחושת עתיקות או קדמוניות אמורפית, כמה מהם פשוט לא הצליחו להיחלץ מעיסוקם האמנותי השוטף ולייצר עבודה רלוונטית לתערוכה. למשל, "כיתה" של טל פרנק כוללת פאות שיער בנוסח רכיבי פליימוביל. יציקתם באלומיניום הופכת אותם לקסדות. האוצרים יוצאים מגדרם כדי לקשר זאת לליגיון הרומאי ולהצדיק את נוכחותה של העבודה בתערוכה, אולם הקישורים שהם טורחים ומתאמצים לייצר קלושים, מיוזעים ולא משכנעים. גיא זגורסקי מציג את "4X4" – ויטרינת פרספקס מוצפת מים ובתוכה יציקת אלומיניום של דגמי ג'יפים צבאיים. "התצוגה המוקפדת של העבודה מתכתבת ישירות עם הוויטרינות האותנטיות שבחללי התצוגה", כותבים האוצרים, "והופכת את 4x4 לממצא המספר על התרבות השולטת אך גם לתזכורת לגבי נטייתן של אימפריות לשקוע".

הברקה של רדי-מייד

יוחאי מטוס, "אמנת נמר", 2012

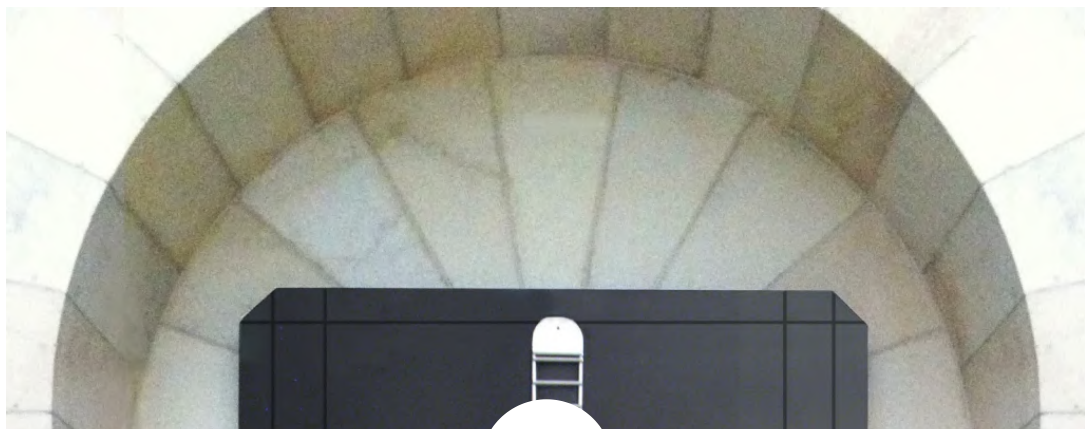

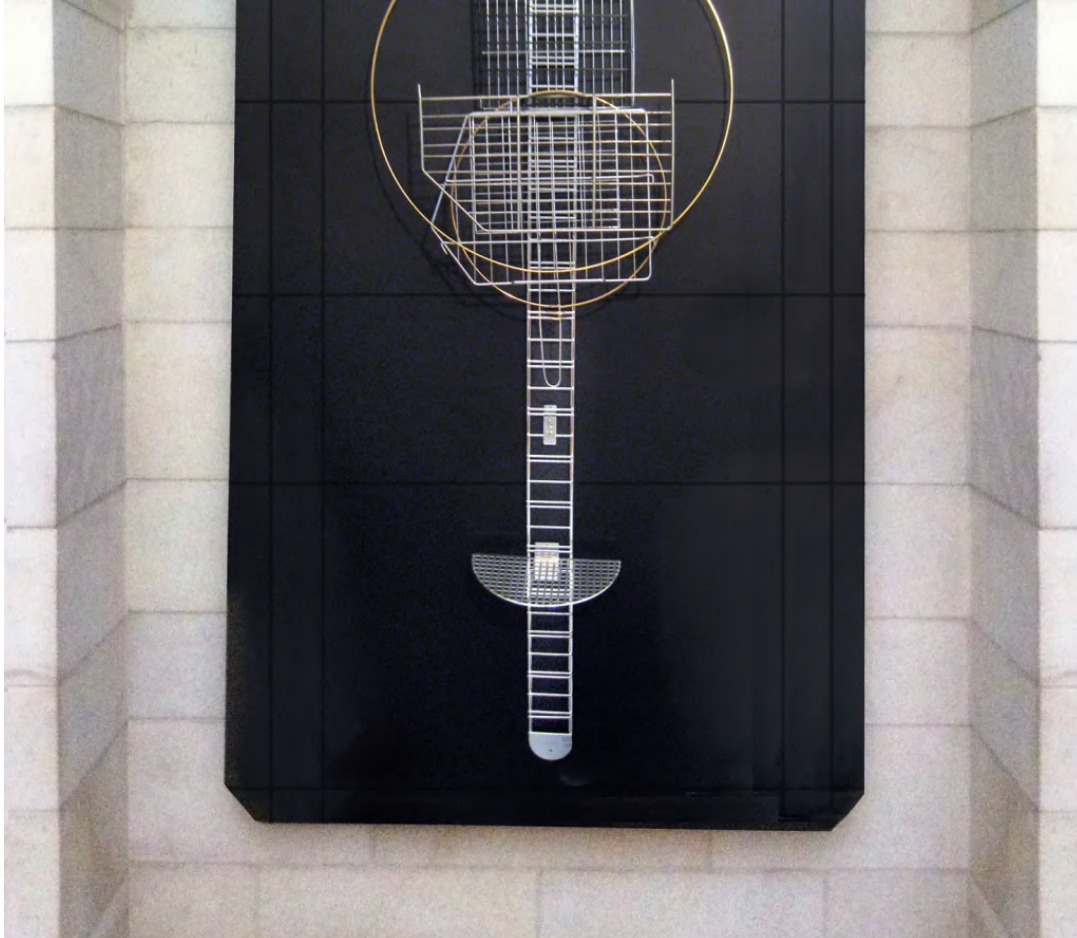
משנה הנוצרים בין ויטרינות המוצגים. המבט בהן כולל את המוצגים שמאחוריהן ומסביבן, הן נראות יחד עם כד או גלוסקמה, מדפי תצוגה שעליהם צלמיות חרס או כותרות אבן כבדות ומעוטרות מקיימות אתם יחסי הפרעה הדדית. החומריות של התערוכה, ברובה פסולתית או הקשורה למוצרי צריכה ושאריותיהם ובכל מקרה חומריות של הסכמי עודפים, אינה מצליחה להתחרות באבן ובחרס של מוצגי הארכיאולוגיה הנתונים. משהו בעימות ביניהם לא פועל את פעולתו – המיידיות, הזריזות, תכונת ההתכלות, התכונה קצרת-המועד שלהם אינם מספרים את סיפור ההווה באופן אפקטיבי ומתגמל, באופן בו השימושיות, הדקורטיביות והטקסיות של חפצי המוזיאון מספרים את סיפור העבר.

בולטים לטובה הפרויקטים של יוחאי מטוס ("אפנת נמר", 2012). מטוס מציג גם הוא שריד מתקופה ומתרבות שהיתה ואיננה עוד – שלט ניאון ישן של חנות אופנה מהסיקסטיז ששוחזר למחצה כמוצג של ארכיאולוגיה עירונית, כך שהפך למעין תבנית של עצמו, סימן רפלקסיבי לעצם קיומו אי אז, ללא הרפרנט.

הילה טוני נבוק מציגה את "פני שטח", מן אסמבלאז' אנכרוניסטי בנוסח פיקסואי עשוי רשתות גריל, עיגולי מתכת, מסילת מחזיקי מדף, וכיוצא באלה אביזרים ביתיים. ביחד הם יוצרים תבליט גרפי המזכיר דמות אדם כמו גם תרשים קרקע, ונענים לצו האוטופי המיושן של "רישום פיסולי".

ויש צורך לייחד פסקה לעבודה המוצלחת במיוחד של אלונה רודה, "אם אני נסיך ואתה נסיך, מי ינהג בחמורים?". זו הברקה של רדי-מייד מזעזע ומכוער במיוחד, המונח בחלל המוקדש למרחצאות של ארמון חירבת אל מפג'ר שביריחו. רודה שתלה בפתחו פיגוריינה מסחרית דקורטיבית, מעין מלצר אוריינטלי גרוטסקי ומופרז בעל קווי מתאר וצבעים ובגודל אדם. לראשו טורבן וידיו פשוטות קדימה, נכון לשרת. בהומור לא תקני ונועז היא מצליחה, מלבד לזעזע את הטעם הטוב ואת קדושת ומכובדות העבר, לחולל דיון על תרבות גבוהה, עיטור ודקורציה, על מרחצאות (ספא, אם תרצו) כאתרים של חלוקה מעמדית מוחצת.

הילה טוני נבוק, " פני שטח", 2012

ממד אגדי

קשה שלא לחשוב על עליבותה של האמנות העכשווית מול יופיו של המוזיאון, מול טוטליות האווירה שלו, המהלכת קסם מהזן של סינדרום ירושלים פוגש את סוד הגן הנעלם. מאחר והמוזיאון קפא בזמן – הוא שמור היטב אך לא שופץ ולא עודכן מאז היווסדו – יש בו ממד אגדי. האמנות העכשווית, וזו אינה בעיה של אמן זה או אחר כי אם של העכשוויות כקטגוריה, אינה יכולה לו. העניינים שלה, הדילמות והבעיות שלה, ובקצרה שפתה חיוורת, שטוחה ועילגת לעומתו. מהר מאוד מתברר שהעכשוויות היא כל מה שמשולל מורכבות, ולכן מורכבות היא החרדה/תשוקה של העכשיו. היא מתפרנסת מלחזר אחר מורכבות, לשכנע שהיא, העכשוויות, פועלת בתחומה. וזה מתקבל כרציונליזציה של פני השטח.

מוצגי האבן אינם מפצירים בנו להטיל עליהם מבט זה או אחר. אחת היא להם כיצד נחוה את החפציית שלהם, הלא מוטלת בספק. הם שם כדי להעניק את מתת הפרופורציות והאומדן לגבי מושג התרבות. הארכיאולוגיה כתחום המחקר של פרופורציות ואומדן אלה, אם כן, היא מדע של שפיות. לעומתה, האמנות העכשווית מתקבלת כפזורת אומללויות פשוטות ויומרביות, קצף על המים, גיהוקים ושיהוקים. הקלות הבלתי נסבלת של העכשוויות, על המושגיות

זמן ומיועדות למקום. זמן מחקר, שוטטות בין האולמות, למידת החלל (על התאורה והאקוסטיקה הייחודיים, על הגן הפנימי, קמרוןותיו ומסדרונותיו), התעניינות בחפצים מעבר לתפקידם כנציגים כלליים של "עבר". זמן כמאפשר העמקה וספציפיות. זה בתורו עשוי לאפשר פרויקטים מיועדים-למקום ברמה אחרת, של התכתבויות מפורטות יותר, עשירות יותר עם מגוון המוצגים ועם החלל. מספיק לראות את פסל "הרועה הטוב" מהמאה הרביעית לספירה המוצג בכניסה למוזיאון, הלא הוא ישו הנושא גדי על כתפיו, כדי להבין אילו הקשרים לתרבות ואמנות מקומית ועכשווית התפספו הפעם.

ועוד הערה: "יש בנו רצון עמוק לא להתעלם מחלקה המזרחי של העיר", הצהירו יוזמות "מנופים". גם בשל כך, גם משום שבירושלים ארכיאולוגיה (גם ארכיאולוגיה) היא עניין נפיץ מבחינה פוליטית, מוזר שהתערוכה היא מופע של אסקפיזם גורף. אף לא עבודה אחת שקשורה ולו במקצת לפוליטיקה של המרחב.

ובכל זאת, למרות האכזבה מדלות ההתמודדות עם המוזיאון, אם להתייחס לעצם פעולת האמנות בו כאל רדי-מייד – זיהוי אתר מרתק והצבעה מחודשת עליו – הרי שזו פעולה מבורכת. הלוואי ושיתוף הפעולה הזה יתברר כראשון בין רבים ותערוכות נוספות יתקיימו במוזיאון, בתכנון ובתקציב ראויים.

"Re:Visiting Rockefeller", מוזיאון רוקפלר לארכיאולוגיה, רח' סולטן סולימאן 27 ירושלים. שעות פתיחה: א', ב', ד', ה': 10:00 15:00; שבת: 10:00 14:00. מידע נוסף: www.imj.org.il

| Recommended by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

בלוגים /

יום בחיי שלומית שליט -
קניית מצרכים בניו יורק?
תענוג מפוקפק...

מגזין /

היא אף פעם לא
השתמשה במוח לפני

